УДК 373.5.016:53

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Мініч Л.В.
викладач,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

В статті розкриваються можливості гуртковой роботи з фізики у напрямі підвищення рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Показано, що в рамках гуртковой роботи ефективно реалізуються міжпредметні зв'язки, що сприяє мотивації учнів до вивчення фізики.

В статье раскрываются возможности кружковой работы по физике в направлении повышения уровня общеобразовательной подготовки учащихся. Показано, что в рамках кружковой работы эффективно реализуются межпредметные связи, способствует мотивации учащихся к изучению физики.

In this article the possibility of work in physics circles toward improving the comprehensive training of students. Shown that within the circle of effectively implemented cross-curricular approach that helps motivate students to study physics.

Сьогодні виникла нагальна необхідність розроблення сучасних методичних підходів до здійснення позаурочної роботи з фізики в загальноосвітній школі. Очевидно, що в сучасних умовах ця сфера педагогічної діяльності має докорінно відрізнятись від традиційної позаурочної роботи, яка ефективно використовувалась в соціалістичному суспільстві.

В радянській школі гурткові заняття вважались основною формою позаурочної роботи з фізики. Головною метою цієї роботи було закріплення і розширення знань учнів з фізики, розвиток в них допитливості, навиків суспільно-корисної праці та самостійності. За змістом роботи гуртки поділялись на фізико-технічні, теоретичні та комплексні (або загальнофізичні). У фізико-технічних гуртках учні займались моделюванням та конструюванням. Члени теоретичного гуртка вивчали питання теорії, історії науки і техніки, займались дослідницькою діяльністю, набували навичок у розв'язуванні задач підвищеної складності. В комплексних гуртках всі ці види навчальної діяльності учнів поєднувались залежно від інтелектуальних особливостей учнів, рівня їх підготовленості та потреб навчального закладу. Особливим успіхом у 60-80-х роках XX століття користувались радіотехнічні гуртки та гуртки радіоелектроніки, оскільки електронна техніка тоді все наполегливіше входила у народне господарство, науку і техніку, побут, ставала засобом пізнання світу. Молодь розуміла, що знання з радіотехніки та електроніки потрібні для будь-якого виробництва, корисні у повсякденному житті, а тому із задоволенням працювала у гуртках відповідної спрямованості [1]. Пріоритетним напрямом роботи фізичних гуртків було також виготовлення фізичних приладів і обладнання. Такі гуртки розвивали в учнів навики роботи з приладами, а також слугували для забезпечення лабораторного і

демонстраційного експерименті саморобними приладами [2]. Популярними були також фотографічні, астрономічні гуртки та гуртки фізичної спрямованості [3].

Слід відзначити, що принципи організації позаурочної роботи гурткової роботи, які застосовувались в радянській школі, залишились актуальними і сьогодні та можуть бути нами з успіхом використані, а саме:

- добровільність щодо участі в позаурочній роботі;
- врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі здійснення позаурочної роботи;
- забезпечення умов для гармонійного творчого розвитку кожного учня;
- високий рівень складності завдань, які використовуються на гуртках заняттях;
- суспільно-корисна спрямованість позаурочної гурткової роботи, її популяризація;
- тісний зв'язок позаурочної гурткової роботи з навчальною роботою учнів [5].

Основними цілями позаурочної гурткової роботи в радянській школі були такі:

- розвиток в учнів пізнавального інтересу до фізики, тобто їх мотивації до її вивчення;
- поглиблення і розширення знань учнів, набутих ними на уроках фізики, розвиток в учнів умінь застосовувати одержані знання на практиці.

Мета статті полягає у визначенні можливостей позаурочної роботи з фізики в основній школі у напрямі підвищення рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Фізичні гуртки користувались успіхом та попитом, при цьому учителі не мали проблем із залученням учнів до такої роботи. Проте, слід зазначити, що гурткова робота і в ті часи не мала системного характеру. Вона здійснювалась в основному на рівні окремих методичних розробок, які виконувались учителями, що займались організацією гурткової роботи. Гурткова робота не була забезпечена спеціально розробленими програмами, не існувало єдиного підходу до цього виду навчальної діяльності. Тематика занять фізичних гуртків відрізнялась різноманітністю, але *не завжди була пов'язана з вивченням відповідного програмного матеріалу.* При цьому учитель мав певний ступінь свободи – він самостійно обирав спрямованість роботи гуртка (відповідно, з урахуванням інтересів учнів, їх загальноосвітнього рівня, забезпеченості фізичного кабінету відповідним обладнанням) та розробляв його програму. У цьому були очевидні переваги – гурток дійсно створювався за інтересами учнів, а тому виконував суттєву виховну функцію.

В останні роки стан позаурочної роботи з фізики в загальноосвітній школі докорінно змінився в бік погіршання. Відомо, що популярність шкільних гуртків, секцій, товариств з середини 80-х років минулого століття лише знижувалась. На тлі політичних і соціальних перетворень позаурочна робота в школі, в тому числі з фізики, загубила свій статус. Зазначимо, що багатьох учителів таке становище задовольняло. Основним пріоритетом вони визначили проведення якісних уроків і це було зрозуміло в умовах недостатнього фінансування шкіл, зокрема позаурочної роботи.

Але стан позаурочної роботи з фізики і на теперішній час покращився незначно. Яку кількість учнів сьогодні ми зможемо зацікавити роботою у фізичному гуртку? Учні заповнюють свій вільний час заняттями відповідно до фінансових можливостей своїх батьків. А до безкоштовної позаурочної роботи в школі вони ставляться відверто

зневажливо, очевидно, дотримуючись поширеного в останні роки формулювання: «Все, за що не треба платити – нічого не коштує».

Отже, наше головне завдання – виправити таке становище і залучити учнів до позаурочної гурткової роботи з фізики. А виконати це завдання можна буде лише при умові, що учні зрозуміють їх користь. Сьогодні це завдання виявляється реальним, оскільки зовнішнє незалежне оцінювання наочно продемонструвало: високі бали одержує та молода людина, яка має відповідний рівень загальноосвітньої підготовки. Таким чином, якісна освіта стала пріоритетом нового етапу розвитку української загальної середньої освіти. Відповідно, учні мають зрозуміти: позаурочна робота з фізики забезпечить для них можливості підвищення рівня своєї загальноосвітньої підготовки і одержання високих балів під час зовнішнього незалежного оцінювання, а, отже – продовження освіти у вищому навчальному закладі.

Сьогодні гурткова робота у загальноосвітніх навчальних закладах поступово поновлюється. Але, на жаль, адміністрація шкіл не завжди охоче виділяє години для функціонування фізичного гуртка. Найчастіше за все вони надаються для додаткового вивчення у кращому випадку математики, а в основному – предметів гуманітарного циклу. Прикро, що не всі директори і заступники директорів шкіл усвідомлюють значущість фізики в сучасному суспільстві. Разом з тим певні позитивні зрушення в цьому напрямі є. І головне – це те, що про необхідність позаурочної роботи заговорили на державному рівні. Зокрема, у Білій книзі національної освіти України йдеться про те, що для реалізації на методичному рівні розвивального і виховного потенціалу змісту освіти необхідний комплексний підхід, а саме поєднання змісту шкільної та позашкільної освіти [4]. У цьому ж науковому виданні також зазначено, що пріоритетними завданнями, які підлягають негайному виконанню є «…розширення мережі гуртків, секцій, клубів та інших творчих об'єднань з метою створення додаткових можливостей для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку учнівської і студентської молоді» [4]. Отже, проблема позаурочної роботи піднімається, але розглядається вона чомусь у рамках позашкільної освіти. Виникає запитання: а для чого так ускладнювати ситуацію? Якщо планувати розв'язання вищезазначених завдань в рамках позашкільної освіти, то це пов'язане з багатьма труднощами, а саме: виділення приміщень для позашкільних навчальних закладів, усунення залишкового підходу до його фінансування, забезпеченість педагогічними кадрами. Звичайно, розвинена мережа закладів позашкільної освіти – це добре, але це справа майбутнього. А підвищувати рівень фізичної освіти вкрай необхідно вже сьогодні. На нашу думку, необхідно почати з того, щоб приділити більшої уваги позаурочній роботі на базі шкіл, розвиваючи поряд з цим і позашкільну освіту.

На нашу думку, найбільш придатною формою позаурочної роботи в основній школі з урахуванням психолого-педагогічних особливостей учнів є гурткова форма позаурочної роботи. І головним її завданням повинно стати підвищення рівня мотивації учнів до вивчення фізики.

Ми пропонуємо впровадити для учнів 8-го класу гурток під назвою «Фізика на землі, під водою і в космосі». Основною метою такого гуртка ми вбачаємо, перш за все, у збудженні в учнів інтересу до вивчення фізики. Проте, очевидно, що це буде сприяти в

першу чергу підвищення рівня навчальних досягнень учнів. У рамках цього гуртка в доступній і цікавій для учнів формі ми пропонуємо висвітлювати основні наукові проблеми у їх тісному зв'язку з курсом фізики основної школи. Це означає, що певні програмні питання ми будемо підтверджувати на прикладах явищ, що відбуваються на землі, під водою і в космосі. Таким чином, це дозволить не тільки розкрити фізичну суть тих чи інших явищ, але й реалізувати міжпредметні зв'язки фізики з такими науками, як хімія, біологія, астрофізика. Це пов'язано з тим, що більшість сучасних проблем фізики не може бути вирішено в рамках однієї цієї науки. Наприклад, «червоні припливи», альтернативний носій енергії – газ на дні океану, рух дна океану.

Очевидно, що для реалізації такого гуртка необхідно розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення. **Таким чином гурткова робота ефективно сприяє підвищенню рівня мотивації учнів основної школи до вивчення фізики.**

Список використаної літератури

1. П.П. Головин. Конструирование забавных электронных игрушек в школьном физико-техническом кружке / П.П. Головин. – 1991. – № 5. – С. 71-76.
2. А.А. Толмачёв. Наш кружок по созданию физических приборов / А.А. Толмачёв // Физика в школе. – 1988. – № 4. – С. 88-89.
3. А.А. Хекало. Поисковая работа школьного астрономического кружка / А.А. Хекало // Физика в школе. – 1985. – № 6. – С. 70-71.
4. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексєєнко, В.Н. Аніщенко, Г.О. Балл [та ін.]; за заг. ред. акад. В.Г Кременя; НАПН України. – К.: Інформаційні системи, 2010. – 342 с. – С. 140, 167.
5. Усова А.В., Орехов В.П., Каменецкий С.Е. и др. Методика преподавания физики в 7-8 классах средней школы: Пособие для учителя / А.В. Усова, В.П. Орехов, С.Е. Каменецкий и др. / М.: Просвещение, 1990. – 320 с.